

- **Toimittaja Esko Kykkänen**: Amerikkalaisen jalkapallon loppuottelua, Super Bowlia, seuraa noin joka kolmas amerikkalainen. Olympialaiset ja jalkapallon MM-kisat puolestaan keräävät television ääreen miljardeja ihmisiä. Minä olen Esko Kykkänen ja tänään pohdimme Radio Moreenissa urheilun fanittamista, sen merkityksiä ja sitä, miten urheilufanit eroavat muiden aihepiirien faneista. Studioissa vieraanani on viestinnän ja median tutkimuksen professori Kaarina Nikunen Tampereen yliopistosta, tervetuloa keskustelemaan.

- **Haastateltava Kaarina Nikunen**: Kiitos

- **EK**: Sinä olet kirjottanut vuonna 2008 julkaistun teoksen *Fanikirja: tutkimuksia nykyculttuurin fani-ilmiöistä*. Miten fanikulttuuri näyttäytyy nyky-yhteiskunnassa?

- **KN**: No fanius on varmaan samalla tavalla, kun melkein kaikki muutkin elämän alueet tätä nykyä niin hyvin paljon tuolla verkossa ja digitaalisessa muodossa, eli fanikulttuurit ovat löytäneet uusia muotoja sitä kautta. Noin yleisesti ottaen minä sanoisin, että fanikulttuureja löytyy elämän oikeastaan melkein miltä alueelta tahansa. Se on hyvin elinvoimainen alue ja toiminnan muoto ihmisten elämässä, joka on joskus aikanaan ehkä keskittynyt enemmän populaarikulttuuriin mutta niin kuin sanottu, sitä löytyy todella monelta eri elämän alueelta.

- **EK**: Okei. Puhutaan tänään kuitenkin urheilufaneista. Ympäri maailmaa seurataan paljon erilaisia urheilulajeja. Mikä saa ihmiset fanittamaan urheilua?

- **KN**: Kyllä varmasti urheilufaniudessa on paljon kysymys yhtäältä kilpailusta, urheilussa kilpaillaan ja se kilpailu tuottaa kannustajia ja ihailijoita, se liittyy tavallaan siihen urheilun muotoon jollakin tavalla. Sitten tietysti siihen liittyy samanlaisia elementtejä kuin faniudessa muutenkin, tavallaan sellaista omaa identiteettityötä eli halutaan kannustaa jotain, joka koetaan itselle jollakin tavalla läheiseksi tai jonka jollakin tavalla koetaan edustavan itseä.

- **EK**: Eli tietyllä tapaa voitaisiin sanoa, että fanittamisen merkitys faneille on ehkä aika pitkälti siinä identifioitumisessa ja semmoisessa samaistumisessa.

- **KN**: Kyllä, nimenomaan siinä samaistumistyössä mitä siihen liittyy. Tietysti sitten faniudessa aika tärkeänä ulottuvuutena tulee sen myötä sellainen sosiaalisuus eli yhteys muihin faneihin, se että ollaan yhdessä faneja.

- **EK**: Joo. Jos faniuden merkitys on faneille siinä sosiaalisuudessa ja yhteisöllisyydessä, niin minkälaisia merkityksiä tämä fanitus tuottaa sitten urheiluseuroille?

- **KN**: No urheiluseuroille fanithan totta kai ovat hirvittävän tärkeitä, koska fanit ovat heitä, jotka rahoittavat osittain sitä toimintaa, osallistuvat ja tulevat tapahtumiin ja ovat mukana, ja sitten myös tekevät näkyväksi sitä urheiluseuran toimintaa. Eli fanit ovat monella tavalla myös markkinoijia, jotka voivat levittää paljon tietoa erilaisista tapahtumista ja ylläpitää sitä seuran näkyvyyttä monella tavalla. Tässä mielessä fanit ovat hyvin tärkeitä, mutta fanit

voivat olla myös ristiriitaisia urheiluseuroille. Jos fanit ovat jollain tavalla vähän vääränlaisia tai käyttäytyvät väärin niin sitten tästä ryhmästä voi myös tulla ongelma.

- **EK:** Kyllähän sitä melkein joka vuosi nähdään, vaikka jalkapallossa, että jalkapallojoukkueet antavat porttikieltoja tietyille faneille jostain rasistisesta käyttäytymisestä tai vastaavista.
- **KN:** Kyllä ja nämä ovat tällaisia kohtia ehkä, joissa sitten joudutaan neuvottelemaan vähän sitä, että mitä se seura edustaa ja millä tavalla, mikä se on se identiteetti mihin kiinnitytään ja millä tavalla sitä ehkä pitää työstää.
- **EK:** Joo, kyllä. Urheilun fanitukseen liittyy vahvana osana pelipäivinä toistuvat rituaalit ja katsomoihin keräännytään säännöllisin väliajoin. Kaarina Nikunen, voidaanko urheiluseuran kannattajuutta verrata siis jonkinlaiseen uskontoon?
- **KN:** No tätä faniuden ja uskonnon välistä yhteyttä aina silloin tällöin pohditaan ja tietysti siinä on sellaisia samankaltaisia elementtejä, että ollaan tavallaan sitä samaa seurakuntaa ja hartaasti jollakin tavalla palvotaan samaa kohdetta. Kyllä minä silti ajattelisin, että kysymys ei ole kuitenkaan ihan samasta asiasta. Fanius ja urheilun fanittaminen on paljon enemmän ehkä siellä harrastuksen puolella, jossa toki jaetaan jotain yhteisiä arvoja, mutta se ei ole ihan keskiössä kuitenkaan, nämä arvot ja tavallaan tällaiset yliluonnollisen tai kuoleman kysymykset, jotka sitten uskonnossa ovat keskiössä. Siinä on paljon tällaisia uskonnollisuuden piirteitä ja käytäntöjä, mutta sisällöllisesti ei kuitenkaan puhuta samasta asiasta.
- **EK:** Joo. Urheilufaneja on moneen lähtöön. Toiset seuraavat oman kotipaikkakuntansa urheiluseuran otteluita tiiviisti, ja toiset fanittavat ulkomaisissa sarjoissa pelaavia joukkueita. Muun muassa suomenkielisillä jalkapallofoorumeilla voidaan havaita tällaisten fanien keskuudessa syntyvän eripuraa kannattajuudesta, ja paikallisten seurojen fanit saattavat pitää ulkomaalaisia joukkueita kannattavia teeskentelijöinä tai larppaajina. Miten etäkannattajuus siis eroaa paikallisesta faniudesta?
- **KN:** No tietysti tässä on se ero, että ei voi osallistua tapahtumiin samalla tavalla. Voidaan puhua, faniuksien piirissä on aika paljon tällaista tavallaan faniuden osoittamista ja oikean faniuden rajojen määrittelyä muissakin faniuksissa. Eli tässäkin, onko synnynäinen paikkakuntalainen voi olla juuri sellainen tärkeä erontekijä, että on parempi fani, jos on aina ollut jonkun tietyn seuran fani. Sitten toisaalta kuitenkin voi ajatella, että niissä merkityksissä mitä liitetään, vaikka siihen, miksi ihailee jotain tiettyä joukkuetta, ne voivat olla hyvin jaettuja arvoja ja samanlaisia. Siinä ei tavallaan se ero välttämättä ole niin suuri. Tai sitten tuottaa jotain omia, omanlaisiaan merkityksiä näihin joukkueisiin. Eli tässä mielessä minä ajattelen, että tällainen etäfanius on täysin mahdollista, eikä välttämättä edes niin radikaalisti erilaista. Toki käytännöt ovat vähän erilaisia, koska ei voi välttämättä olla joka lauantai matsissa tai muuta tällaista, toiset ovat tietysti paikan päällä. Mutta välttämättä se ei ole niin radikaalisti erilaista kuin ajatellaan.
- **EK:** Joo, kyllä. No voiko tällaisesta kahtiajaosta olla mahdollisesti haittaa sille urheilun fanikulttuurille? Jos tulee sisäisiä erimielisyyksiä.

- **KN:** No siinä mielessä on tietysti aina valitettavaa, että jos syntyy hirveän paljon sisäisiä hierarkioita faniyhteisöjen sisällä, ja tavallaan luodaan tätä tällaista hierarkiaa parempien ja huonompien tai oikeampien fanien välille. Eli tietysti kyllähän se sillä tavalla voi hiertää sitä toimintaa ja tuottaa erilaisia konflikteja ja tämmöisiä niin kuin hankaluuksia. Ja ehkä myös tuottaa sitten sellaista halua lähteä pois tai olla osallistumatta. Tässä mielessä sellainen näkemys siitä, että sitten kuitenkin ollaan kaikki yhdessä saman asian äärellä niin se on aina ihan hyvä muistia.

- **EK:** Joo, kyllä. No tuota, saman joukkueen fanit ovat kuitenkin usein erilaisin tavoin mukana sen seurain toiminnassa. Niin, syntykö fanijoukkoihin siis tiiviimpiä ydinporukoita, ja millä tavoin tällaiset niin kuin sisäpiirit näyttäytyvät? Eli onko fanitus avointa toimintaa kaikille?

- **KN:** No vaikka fanius olisi avointa toimintaa kaikille, niin kuin se usein siis pääsääntöisesti on, on selvää, että aina yleensä syntyy faniyhteisöjen sisällä sellaisia aktiivisempia ryhmiä. Yksinkertaisesti osa ihmisistä on aktiivisempia ja tekee enemmän, on mahdollisuuksia tai aikaa tai muuta. Kyllä tällaisia sisäpiirejä syntyy aina, oikeastaan melkein minkälaisissa yhteisöissä tahansa aina syntyy. Sellaisia hierarkioita on tavallaan mahdotonta välttää, mutta oleellista ehkä siinä on se, että se ei ole tietoisesti poissulkevaa. Tavallaan sitten se, että toiset tekevät vähän enemmän on myös avointa ja jollakin tavalla muilla on myös mahdollisuus olla mukana halutessaan. Se on ehkä se, ongelmia syntyy silloin, jos tietoisesti aletaan sulkea pois muita ja rakentamaan näitä niin kuin hierarkioita tai tämmöisiä portaita.

- **EK:** Eli tietyllä tapaa se on vähän niin kuin kaikkien etu, että on semmoisia ydinporukoita, jotka ovat vähän tiiviimmin mukana ja toimivat eri tavoin seurassa kuin jotkut vähän rennommat fanit.

- **KN:** No tavallaan voisi ajatella, että jotta jotain tapahtuisi, on oltava aktiivisia ihmisiä.

- **EK:** No tuota, kun puhutaan urheilun fanittamisesta ja urheilufaneista suhteessa muihin faneihin, esille niin nousee usein huliganismi ja häiriökäyttäytyminen. Viestinnän ja median tutkimuksen professori Kaarina Nikunen, miksi huliganismi on niin vahvasti yhteydessä juuri urheilufaniuteen?

- **KN:** No osittain varmaan sen takia, että huliganismilla on myös perinteitä esimerkiksi birttiläisessä jalkapallofaniudessa ja se on silloin aikanaan myös syntynyt tavallaan vähän erilaisessa kontekstissa, liittyen työväenluokkaisten nuorten miesten pettymykseen. Tästä on tehty tutkimuksia, että millä tavalla se on kanavoitunut siinä harrastuksen, tämän jalkapallofaniuden puitteissa. Jalkapallo sinänsä ei ole ollut se huliganismin syy tietenkään, vaan ne ovat olleet yhteiskunnallisia syitä. Mutta sitten tavallaan siitä on tullut jonkinlaista toimintatapaa tai mallia, jonka kautta sitten ehkä saman lailla tietynlaisia pettymyksiä voidaan kanavoida. Tämä on yksi selitysmalli. Sitten on tietysti myös se, että tällaisessa kiivaassa kilpailussa missä on kova vastakkainasettelu, se on hyvin tunnepitoista ja affektiivista, jolloin helpommin voi syntyä konflikteja. Tavallaan myös itse nämä lajitkin ovat sellaisia, että siinä helpommin eletään mukana, mutta se ei tietenkään tarkoita, että väistämättä aina olisi jotenkin huliganismia. Se on aika monen eri tekijän summa ja tietysti voi ajatella, että on sellaisia kiihkeitä lajeja kuten vaikka jääkiekko, jossa itseasiassa aika

harvoin on mitään huliganismia. Sekin on myös sellainen, missä fanikäytännöt tai yleisökäytännöt opitaan ja niitä sitten matkitaan ja seurataan. Siihenkin seurat voivat varmasti vaikuttaa aika paljon.

- **EK:** Joo. Jääkiekosta minulla tulee mieleen, kun Helsingin Jokerit pelasi vielä SM-liigaa, niin aina säännöllisin väliajoin Helsingissä oli Jokereiden ja HIFK:n fanien välillä erinäisiä kahakoita tai kamppailuita. Liittyykö se paikallisuus sitten osittain myös sellaiseen ehkä huliganismiin tai sellaiseen, kun kilpaillaan niin kuin samalla reviirillä?
- **KN:** Voi olla ja tietysti usein ehkä on niin että jotenkin siellä faniyhteisön tai kannattajien piirissä syntyy sellainen tavallaan tärkeä vihollinen, jota vastaan ryhdytään kamppailemaan. Usein ne voivat olla paikallisia, mutta ne voivat toki olla jotain tällaisia arkkivihollisia.
- **EK:** Joo. No jos tuollainen huliganismi ja häiriökäyttäytyminen on yksi ainakin eroava tekijä ehkä urheilufanien ja muitten aihepiirien fanien välillä, niin minkälaisia muita eroja erilaisten fanikulttuurien välillä on?
- **KN:** No varmaan paljon on tällaisia käytäntöjä, että millä tavalla fanit kokoontuvat ja mitä tehdään ja muuta. Sitten esimerkiksi juuri televisiosarjojen faniudessa on hyvin paljon tällaista kirjallista toimintaan, eli itse kirjoitetaan tv-sarjalle aiheita ja jaetaan muille. Tällaista fanifictionia on aika paljon, mitä on varmaan vähemmän urheilufaniudessa, mutta varmasti urheilufaniudessa sitäkin on. Se ei ole täysin poissuljettua. Osa faniuksista keskittyy enemmän esimerkiksi verkossa erilaiseen luovaan toimintaan ja toisissa faniuksissa enemmän se toiminta keskittyy siihen, että mennään paikanpäälle tapahtumiin. Tässä mielessä urheilu- ja musiikkifanius ovat jollain tavalla tapahtumakeskeisiä.
- **EK:** Urheilun fanittamisessa kilpailu muiden kanssa nousee vahvasti esiin, ja sen vuoksi seurojen välillä on suuria kilpailusuhteita (englanniksi termi rivalry). Nämä suhteet perustuvat usein esimerkiksi maantieteelliseen sijaintiin tai samanaikaiseen kilpailuun menestyksestä. Ovatko tämänkaltaiset kilpailusuhteet nimenomaan urheilufaneille tyypillisiä, vai voidaanko niitä havaita myös muiden asioiden fanien joukossa?
- **KN:** Kyllä minä sanoisin, että myös muiden faniuksien joukossa on kiinnostavia tällaisia kilpailuasetelmia. Esimerkiksi voidaan ajatella, että fantasiasarjojen faniuksien sisällä on näitä ja monissa muissakin kuten musiikkifaniudessa. Löydetään arkkivihollisia ja usein tällaisia vastakkainasetteluita. Olen aivan varma, että jos kysyttäisiin joiltain Justin Bieberin faneilta, he voisivat heti nimetä jonkun arkkivihollisen, jota minä en nyt tosin tiedä, mutta tiedän että sellainen varmasti on.
- **EK:** Joo. Urheilufanius on moninainen asia, joka ei välttämättä eroa niin paljon muusta faniudesta kuin saattaisi ensi alkuun ehkä ajatella. Tänään keskustelimme urheilufanittamisesta, fanituksen merkityksistä ja urheilufaneista suhteessa muihin faneihin. Minä olen Esko Kykkänen ja mukana keskustelemassa oli viestinnän ja median professori Kaarina Nikunen, kiitos paljon keskustelusta.
- **KN:** Kiitos.